

СТ А Н О В И Щ Е
относно кадровата политика и назначения във Фонда за научни изследвания

Уважаеми г-н Председател,
Уважаеми членове на Комисията,

Клубът за академични реформи в България (КАРБ), съставен от необвързани учени с доказан научен опит (доктори на науките), изразява с настоящето становище безпокойство относно кадровата политика и назначения във Фонда за научни изследвания.

База за това становище са следните положения:

- Фондът за научни изследвания не е чисто административна структура, по същество това е институт за научна оценка и анализи и правене и провеждане на научна политика.
- Фондът трябва да има водеща роля и значение за реформирането на българската наука и висше образование, за модернизирането и оптимизирането на финансирането и ефективността на научните изследвания.
- Кадровия подбор и назначения във Фонда **са решаващи** за ефективното му функциониране. Изграждането и функционирането на административен механизъм и недопускането на законови и финансови нарушения, **не са достатъчни**.

Във Фонда (ако разпределя достатъчно големи суми, както би трябвало да бъде) трябва да се вземат решения с важно стратегическо значение. Има дейности, като определяне на приоритети и важни оценъчни решения, които изискват както научно-изследователски опит, така и специфична компетентност в оформилата се нова научна област за научна политика и научно администриране. Необходими са администратори, които да познават същността и принципите на научното търсене и научно-развойната дейност.

Показателен е опита на Ирландия, в която ситуацията преди 20 години беше много близка на сегашната у нас. Ирландия проведе решителна ефективна реформа в науката и висшето образование, в основата на която беше изграждането на ефективен фонд за научните изследвания (Science Foundation Ireland, SFI). Решаващи за успеха се оказаха прецизният кадрови подбор и привличането на международно признати специалисти за ръководители на Фонда (привлечен е бившият шеф на National Science Foundation в САЩ, Бил Харис). Този опит би трябвало да е познат на ръководството на МОНН защото зам.председателят на SFI проф. Дермот Даймонд на два пъти е посещавал България като консултант по изработването на национална стратегия за научните изследвания – (вж. протокола на срещата в Министерството на 16 ноември 2004 г).

Още при приемането на България в ЕС международни експерти изказаха становище че Фондът за научни изследвания не би могъл да разпределя ефективно съществено увеличена бюджетна сума и направиха ред препоръки, които не бяха взети достатъчно под внимание (вж Доклада на Международната експертиза от юни 2006 г). Всичко това се потвърди от доклада на Работната група, съставена по инициатива на бившия директор на Фонда проф. Е. Хорозов, за дейността на Фонда през 2008 и 2009 г. **Този доклад илюстрира кризисна ситуация**. Въпросът не е само в това доколко представени в доклада данни могат да се квалифицират като законови и финансови нарушения. Докладът показва преди всичко „лоши практики“, които без да са закононарушения пречат за ефективна

дейност, говорят не толкова за корумпирани, а за недостатъчно компетентни, и затънали в конфликти на интереси рецензенти и администратори. Докладът илюстрира тежкото кадрово състояние на Фонда.

За съжаление, след оставката на бившия директор проф. Хорозов Фондът е поставен пред нови, големи изпитания и рискове с непонятна и неадекватна кадрова политика и назначения, осъществени от министър Сергей Игнатов. Изключително изненадващо за заинтересованата българска научна общност бе назначението през миналата година на известния като писател/литератор Кирил Топалов за нов директор на Фонда. Всички данни за неговата подготовка и кариера говореха че такъв човек е абсолютно неподходящ. Самият той, в своята CV в НБУ, се характеризира като „писател, драматург, киносценарист, литературен историк и критик, преводач, дипломат и обществен деятел“. Познава ли такъв човек същността и принципите на чисто научните изследвания? Познава ли изследователската инфраструктура у нас особено в областта на природните науки и технологиите? Има ли познания и опит в правенето на научна политика и научно администриране? Знае ли езици, има ли връзки с европейските научни фондове и научни администратори? Как би могъл да изготви издържана, на модерно европейско ниво, годишна оперативна програма на Фонда, каквото е законното му задължение? Не е нужно специално проучване за да се стигне до заключението че такъв човек не е подходящ да ръководи фонд. Една особеност на неговата кариера и самопредставяне също указва че на такъв човек не може да се има доверие – той се обявява за „Проф. д.ф.н.“, но съгласно всички официални данни, той е само кандидат на науките (1976) и доцент (2004).

Както е известно, К. Топалов сам се отказа от този пост, но неговото назначение е индикативно за кадровата политика на Министъра по отношение на Фонда. Неадекватността и лекомислено принижаване на тази политика се потвърждават от последвалите назначения на нов Изпълнителен съвет и на нов Управител.

Изборът на Рангел Гюров за председател на Изпълнителния съвет на ФНИ и утвърждаването му от Министъра са скандални. Това говори за некомпетентността и/или недобросъвестността, за безотговорността на подбраните и назначени от Министъра членове на този съвет.

Един анализ на научните биографии на членовете на новия Изпълнителен съвет би показал (със съвсем малки изключения) че този орган не би бил в състояние да осигури правилно, активно-насочващо и ефективно ръководство, да приведе Фонда на европейско равнище, да осигури ефективното инвестиране на големи бюджетни средства съдействайки на научно-образователната реформа. Преди всичко, липсва изискването от Закона „балансирано представителство на научните направления“. 50% от членовете-представители на научната общност са от хуманитарните и обществени науки. А основната част от финансираните научни проекти са в областта на химията и химичните технологии, информационните технологии, механиката и инженерните науки. Този орган няма нужния капацитет да направлява Фонда с оглед необходимото повишаване на ефективността на родната наука като икономическа сила.

Научната биография на председателя на ИС Р. Гюров показва неподходяща подготовка, неясна и съмнителна научна кариера, липса на научна последователност. След скандалните разкрития че неговият избор и утвърждаване са в нарушение на законното изискване да бъде хабилитирано лице, той би трябвало незабавно да бъде освободен от ИС.

Новоназначеният директор на Фонда Христо Петров е юрист, дългогодишен чиновник в МОМН. Той няма въобще научен опит, не познава принципите на науката, не познава и същността на областта 'научна политика и научно администриране'. Неговият опит като досегашен администратор във фонд, пълен с лоши практики, не може да бъде от полза. Избягването на закони и финансови нарушения е само малка част от задълженията на управителя. За всичко останало той е неподготвен - вече бяха изброени ред изисквания за компетентност и широк държавнически поглед. Пречупването на дейността на Фонда единствено през призмата на юрист може да бъде дори вредна. Във всеки случай, от този директор не може да се очаква да изпълни мисията на тази институция.

Настоящото становище цели да изрази пред Комисията за наука и образование на НС тревогата на компетентни български учени че ФНИ не е в състояние да осигури ефективно инвестиране на бюджетни

средства съгласно директивите на Националната стратегия за развитие на научните изследвания 2020. Тези опасения бяха изказани в становище на КАРБ по проекта за тази стратегия №102-03-16, вече депозирано в тази Комисия.

На 25 август 2011 г членовете на КАРБ Лазарин Лазаров, дхн и проф. Борислав Тошев, дхн, на среща по тяхно искане с министър Сергей Игнатов, изказаха остра критика на провежданата кадрова политика и направените назначения във Фонда. Радостно е че тези назначения и кадровите характеристики на членовете на Ръководството на Фонда са привлекли вниманието на Комисията по наука и образование и КАРБ приветства настоящето изслушване и обсъждане. Считаме че е необходимо пълно изясняване на досегашните нарушения и практики във ФНИ и че Фондът се нуждае преди всичко от съществени кадрови промени и кадрово укрепване – както по отношение на ръководните органи, така и на обслужващите експерти и администратори.

Препоръчваме намирането и назначаването на нов управител на Фонда съгласно съвременната практика в развитите страни – министър Игнатов би могъл да състави и възложи на компетентна селекционна комисия да потърси и предложи сключването на договор с подходящ, реномиран чуждестранен експерт с доказън опит. Ще е необходим нов правилник. Използването на чуждестранни резезенти трябва да се разширява при подбор, осъществяван по нов, компетентен начин.

Лазарин Лазаров, дхн
Управител на КАРБ